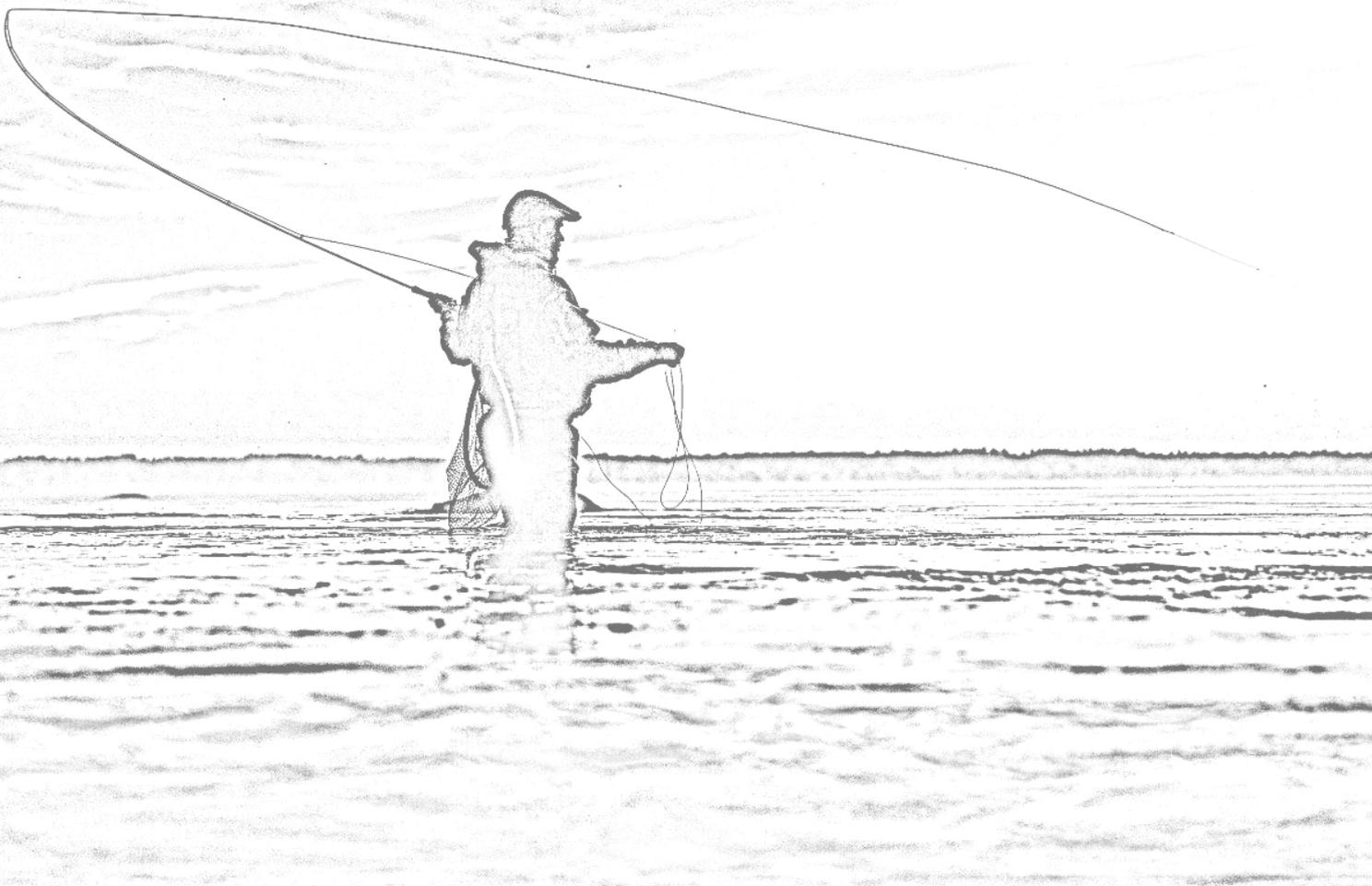

Palokin matkailupotentiaali

Selvitystyö 9.3.2023

Wille Markkanen

Salmi Platform Oy

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	2
1 Taustaa	2
2 Toteutus	3
2.1 Taustaolettamat	4
2.2 Tietolähteet	4
2.3 Matkailun tulovaikutusten laskeminen	5
3 Mallit	7
3.1 Kalastukseen pohjautuva malli	7
3.1.1 Kalastajien mahdollinen määrä Palokissa	7
3.1.2 Kalastukseen pohjautuvan mallin tulovaikutukset	8
3.2 Kalastuskapasiteettiin täsmätty matkailupalveluiden malli	9
3.2.1 Kalastukseen täsmätyt kapasiteetit	10
3.2.2 Kalastukseen täsmätyn mallin tulovaikutukset	10
3.3 Laajakäyttöinen matkailukohdemalli	11
3.3.1 Laajan matkailumallin matkailijamäärät	12
3.3.2 Laajan matkailumallin tulovaikutukset	15
4 Spekulaatiot	18
4.1 Muutosten aikajänne	18
4.2 Kansainvälisen matkailun spekulaatio	19
4.3 Matkailun johdannaisvaikutukset	19
4.4 Matkailun oheisvaikutukset Palokin alueelle	20
5 Johtopäätökset	21

Tiivistelmä

Tässä selvityksessä tehtiin arvio siitä, millaiset taloudelliset vaikutukset olisi mahdollista saada Palokin alueella, mikäli nykyinen voimalaitos purettaisiin ja Palokin koskialueet ennallistettaisiin ja muutettaisiin matkailukohteeksi. Selvityksen perusteella voidaan havaita, että riittävän kokoluokan myötä ja ympärivuotisena matkailukohteena alue voisi tuoda alueelle suuremman talousvaikutuksen, kuin mikä tällä hetkellä kertyy voimalaitoksen kautta. Matkailullisen kapasiteetin osalta hyvä mittatikka on alueen majoituskapasiteetti ja selvityksen tuloksena on, että noin 100 petipaikan kokoluokka majoituksessa on se taso, jolloin saavutetaan nykyisen voimalaitostoiminnan taloudellinen kokoluokka vuodessa. Tällöin tulisi majoituskapasiteetin täyttämiseksi hyödyntää alueen vahvuuksia kalastuksen, luontomatkailun sekä lähialueen luostareiden tuoman vetovoiman kautta. Muutos vaatisi alueen kehittämistä, mihin puolestaan tarvitaan johtajuutta sekä selkeä matkailun kehittämisen master plan.

1 Taustaa

Palokin koskien ennallistamisesta pois voimalaitoskäytöstä on tehty esiselvityksiä ja aiheesta on keskusteltu runsaasti. Viimeisin tätä selvitystä edeltävä selvitystyö oli 7.10.2022 valmistunut "Kuntaselvityshenkilön raportti Palokin koskien ennallistamisesta", jonka oli koonnut maakuntaneuvos Matti Viialainen. Esiselvityksessä todettiin, että ennallistaminen poistaisi alueella olevan voimalaitostoiminnan tuomat taloudelliset hyödyt, mutta mahdollistaisi Palokin virkistyskäytön ja vaelluskalojen lisääntymisen (erityisesti järvilohi) sekä loisi edellytyksiä matkailun liiketoiminnalle.

Tässä selvitysaihiassa on laskettu kevennetty, mutta mahdollisimman realistinen vaikutusarvio Palokin alueen matkailullisesta potentiaalista. Arvion perustana käytettiin olemassa olevaa tutkittua tietoa matkailun vaikutuksista, joiden pohjalta on tehty arviolaskelmat kolmen eri skenaarion aiheuttamista matkailun välittömistä tulovaikutuksista. Tätä matkailun tuomaa välitöntä tuloa on verrattu voimalaitostoiminnan 7.10.2022 valmistuneen esiselvityksen mukaiseen vuosittaiseen talousvaikutukseen Näiden pohjalta on myös arvioitu spekulatiivisesti epäsuoria vaikutuksia alueelle.

Raportissa keskitytään täysin mahdollisten toimenpiteiden matkailullisiin vaikutuksiin ja erityispaino on taloudellisessa vaikuttavuudessa. Palokin voimalaitoksen mahdollisesta poistamisesta ja koskialueiden ennallistamisesta aiheutuvia muita vaikutuksia, kuten toimenpiteen vaikutus vaelluskalojen lisääntymiseen ja kannan elpymiseen ei tässä raportissa arvioitu. Toimenpiteiden vaikutukset hyötyineen ja haittoineen on kuitenkin tiedostettu sekä samalla pyritty huomioimaan vaikutusarvioissa.

Matkailun tuomat hyödyt paikkakunnalla ja ympäröivälle alueelle ovat moninaiset. Yleisesti ottaen matkailu voi tuoda seuraavia hyötyjä:

1. Taloudellinen hyöty: Matkailu voi lisätä paikkakunnan taloutta matkailijoiden kulutuksen myötä, mikä lisää paikallisten yritysten liikevaihtoa.

2. Työpaikkojen luominen: Matkailu voi luoda uusia työpaikkoja paikkakunnalle, kuten majoitus- ja ravitsemuspalveluiden tarjoajina. Suorien vaikutusten ohella tulee matkailun tuottamia epäsuoria työpaikkoja, kuten logistiikka- ja huoltopalveluihin.
3. Luonnonvarojen säilyminen: Matkailu voi tukea luonnonvarojen säilymistä ja niiden kestävää käyttöä, kun matkailijat ovat valmiita maksamaan luonnonvarojen suojelusta joko suoraan tai epäsuorasti palveluihin sisällytettynä.
4. Kulttuuriperinnön säilyminen: Matkailu voi tukea paikkakunnan kulttuuriperintöä, ja lisätä tietoisuutta paikkakunnan historiasta ja perinteistä.
5. Yhteisöllisyyden lisääminen: Kalastusmatkailu voi lisätä paikkakunnan yhteisöllisyyttä ja edistää paikallisten ihmisten välisiä suhteita.

Palokin tapauksessa kaikki yllä listatut hyödyt ovat mahdollisia, mikä luo merkittävän kiinnostuksen selvittää Palokin koskien alueen matkailukäyttöön valjastamista. Palokin tapauksessa lähdetään takamatkalta, sillä päästäkseen matkailun tai vaikkapa kalastusmatkailun toimintoja kehittämään, täytyy ensin muuttaa alueen toimintoja purkamalla nykyinen voimalaitos ja ennallistaa ympäristöä. Tämä aiheuttaa siirrosvaiheen kuluja, joihin tässä selvityksessä ei kuitenkaan olla paneuduttu.

Esiselvitysvaiheessa on ollut voimakas painotus kalastusmatkailun mahdollisuuksiin Palokissa. Hyötyjen lisäksi kalastusmatkailu voi tuoda mukanaan myös joitakin haittoja paikkakunnalle. Yleisesti ottaen kalastusmatkailun tuomat haitat voivat sisältää seuraavia:

1. Luonnonvarojen väärinkäyttö: Kalastusmatkailu voi johtaa luonnonvarojen väärinkäyttöön, jos matkailijat eivät noudata kalastuslakien ja -sääntöjen määräyksiä.
2. Luonnonvarojen ylikuormitus: Kalastusmatkailu voi johtaa luonnonvarojen ylikuormitukseen, jos paikkakunta ei ole varustettu kestävään suureen matkailijamäärään.
3. Ympäristön pilaantuminen: Kalastusmatkailu voi johtaa ympäristön pilaantumiseen, jos matkailijat eivät noudata jätehuolto- ja ympäristönsuojelusääntöjä.
4. Paikalliselämän häiriintyminen: Kalastusmatkailu voi häiritä paikallisten asukkaiden arkea aiheuttamalla esimerkiksi melua tai ruuhkaa.
5. Luonnonvarojen väheneminen: Kalastusmatkailu voi johtaa luonnonvarojen vähenemiseen, jos matkailijat eivät noudata kalastusmääriä ja -rajoituksia.

On siis tärkeää, että Palokin tapauksessa mitoitetaan toiminta oikein, jotta voidaan suojella luonnonvaroja, kuten esimerkiksi varmistaa taimenen ja järvilohen nousumahdollisuudet kutualueille. Nämä suojeluaihioit voivat tuoda mukanaan rajoitteita myös kalastusmatkailulle. Tässä raportissa rajoitteet on pyritty pitämään mielessä, muistaen kuitenkin että selvityksen päätavoitteena on ollut laskea Palokin matkailukäytön mahdolliset tulovaikutukset.

2 Toteutus

Palokin matkailun potentiaali laskettiin perustuen olemassa olevaan vuoden 2022 matkailijoille suunnattuun kyselytutkimusaineistoon Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan ja Etelä-Karjalan alueelta. 12 527 vastanneen matkailijan aineisto edustaa kattavinta ja tarkinta matkailusta ja heidän toiminnastaan käytössä olevaa matkailutietoa alueelta.

Matkailullinen potentiaali laskettiin kolmena skenaariona:

- kalastukseen pohjaava malli
- kalastuskapasiteettiin täsmätty matkailupalveluiden malli
- laajakäyttöinen matkailukohdemalli

2.1 Taustaolettamat

Kaikkien tässä raportissa esitettävien laskelmien pohjalla on taustaolettama, että Palokin nykyinen voimalaitos puretaan kokonaan ja koko koskialue valjastetaan virkistys- ja matkailukäyttöön.

Palokin koskien ennallistamisen esisuunnitelmat lähtevät kaikkien koskien palauttamisesta maksimaalisen koskipinta-alan saamiseksi Palokkiin. Palokin koskireitin pituus suorana on noin 6,5 km ja siitä on koskimaista aluetta 3-3,5 km riippuen kunnostussuunnitelman ratkaisuisista, loput on syvempiä alueita ja nivoja. Niidenkin hyödyntäminen voi tulla kyseeseen soutu-alueena tms. Mikäli koskialueet tehdään mutkittelevina niin voidaan päästä 8 km kokonaispituuteen. Palokissa ei ole sellaista rannankäyttöä, mikä estäisi tai rajaisi alueita pois matkailukäytöstä. Matkailukäyttöä ja kalastusta voisi olla koko alueella. Tämän uusimmassa selvitysvaiheessa syntyneen ymmärryksen pohjalta tässä selvityksessä on laskelmissa arvioitu kalastukseen valjastettavaa koskialuetta pienimmän toteumaolettaman kautta, jolloin kalastettavaa ranta-alueita olisi yhteensä kolme kilometriä ja koskien molempien puolten rannat huomioiden kalastettavan koskialueen yhteismitta olisi kuusi kilometriä.

Matkailukäytön osalta ei maankäytön hallinnollisiin kysymyksiin, omistajuuteen tai kaavoituksen kysymyksiin ole ollut taustatietoa, joten niihin liittyviä mahdollisia rajoitteita ei ole arvioihin sisällytetty.

Selvityksen ytimessä olevien skenaarioiden osalta ei oteta kantaa investointien suuruuteen tai siihen minkä tasoisena esimerkiksi potentiaalinen majoituskapasiteetti toteutettaisiin. Tällaisilla tekijöillä on luonnollisesti vaikutusta myös toiminnan taloudellisiin vaikutuksiin. Selvityksessä on haluttu välttää spekulatiivisten mallien viemistä liian monitasoiseksi, jolloin mallien ymmärrettävyys katoaisi.

2.2 Tietolähteet

Tämän raportin laskelmat perustuvat seuraaviin tietolähteisiin:

- Kuntaselvityshenkilön raportti Palokin koskien ennallistamisesta 7.10.2022
- Salmi Platform Oy:n koostama matkailija-analytiikka Pohjois-Savosta, Pohjois-Karjalasta ja Etelä-Karjalasta vuosilta 2021-2022
- Aki Sirén, Lohimaan yrittäjä 2013-2021, henkilökohtainen haastattelu
- Tilastokeskus, Rudolf tietopalvelu, majoitustilasto
- Telia Company, teleoperaattoridata (Pohjois-Savo, Etelä-Karjala 2022, matkailudata)

2.3 Matkailun tulovaikutusten laskeminen

Matkailusta saatavan tulon laskennassa on kaksi periaatteellista metodia, tulomenetelmä ja menomenetelmä.

Lyhyesti sanottuna tulomenetelmässä arvioidaan kohdealueen saamaa tuloa matkailusta alueen matkailuun liittyvien yritysten liikevaihdon perusteella. Tällöin joko kysytään yrityksiltä heidän saamassa liikevaihdossa matkailijoiden tuottamaa osuutta tai toimialaluokitusten mukaan erotellaan matkailuun liittyvien yritysten liikevaihto tilastoista ja tarvittaessa käytetään kertoimia erottelemaan paikallisten rahankäyttö matkailijoiden rahankäytöstä. Esimerkiksi ravintoloiden asiakkaat koostuvat sekä paikallisista että matkailijoista, jolloin ravintoloiden liikevaihdosta erotetaan jollain perusteella saadulla kertoimella erikseen matkailun osuus.

Menomenetelmässä kohdealueen matkailusta saamaa tuloa selvitetään matkailijoilta suoraan kyselyillä saatavalla tiedolla. Matkailijoilta kysytään heidän matkan aikaista rahankäyttöä. Tällöin olennaista on otoksen suuruus, eli tarvitaan riittävän suuri määrä vastaajia, jotta tieto on luotettavaa.

Molempien metodien taustalla on yleensä sama kansainvälinen standardi (matkailun satelliittitilinpito), jolla matkailijoiden rahankäyttö luokitellaan kategorioihin. Tässä selvityksessä käytettiin näihin standardeihin yhtenevää käytäntöä, jolloin matkailuun liitännäisiä palvelukategorioita oli kahdeksan:

- virkistyspalvelut
- ravintolat ja kahvilat
- ostokset
- majoituspalvelut
- kulttuuripalvelut
- polttoaineet
- henkilöliikennepalvelut
- muut asiat

Palokin alueen saaman matkailutulon potentiaalın arvioinnissa on käytetty menomenetelmällä saatua tietoa matkailijoiden rahankäytöstä.

Taulukko 1: Palokin läheisten alueiden matkailutulon kertymiä eriteltyinä rahankäytön kategorioittain (Lähde Salmi Platform Oy:n matkailijakyselyt v. 2021-2022).

kategoria	E-Karjala		P-Karjala		Tahko	
	yöpyneet	päiväkävijät	yöpyneet	päiväkävijät	yöpyneet	päiväkävijät
virkestyspalvelut	5,92 €	7,74 €	6,36 €	21,68 €	11,49 €	33,71 €
ravintolat	10,64 €	9,16 €	12,21 €	19,18 €	17,23 €	34,73 €
ostokset	9,45 €	11,29 €	14,34 €	24,82 €	10,62 €	22,58 €
muut asiat	5,69 €	8,70 €	7,16 €	17,66 €	8,54 €	38,78 €
majoitus	22,66 €		28,47 €		39,64 €	
kulttuuripalvelut	4,29 €	8,08 €	4,04 €	14,52 €	6,85 €	
polttoaineet	9,24 €	11,07 €	11,68 €	24,41 €	9,76 €	33,71 €
henkilöliikenne	9,24 €	9,02 €	6,78 €	15,31 €	9,80 €	70,16 €
yhteensä	77,13 €	65,06 €	91,03 €	137,57 €	113,94 €	233,67

Taulukossa 1 näkyy matkailijoiden rahankäyttö Palokin läheisillä alueilla. Taulukon tiedot edustavat kaikkien matkailijoiden keskimääräistä rahankäyttöä selvitysalueellaan.

Rahakäyttö on aina riippuvainen myös matkailijoiden tarkoista motiiveista ja kohdealueen palvelurakenteesta. Näin ollen lähialueiden toteumia ei voi pitää suorana lupauksena Palokin tulevasta tilanteesta, mutta niiden kautta voidaan tarkkan Palokkiin sidotun tiedon puuttuessa laskea todennäköisiä vaihteluvälejä matkailun tulovaikutuksille.

Tieto on koostettu kohdealuetta ympäröivistä maakunnista (Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala sekä Etelä-Karjala) vuosilta 2021 ja 2022 kerätyissä matkailijoille suunnatuissa kyselyissä. Tieto on yhtenäistetty ja anonymisoitu tähän tarkoitukseen. Kokonaistietomäärä, eli matkailijoiden vastausmäärä kyseiseltä ajalta oli 14 418. Tästä vastausmäärästä suodatettiin osavastausjoukkoja myöhemmin raportissa esitetyin tavoin.

Taulukko 2: Selvitystyössä käytetyt matkailutulon päivittäisen kulutuksen laskennalliset keskiarvot yöpyneille matkailijoille ja päiväkävijöille (rahankäyttö). Rahankulutus sisältää myös arvonlisäveron.

yöpyneet	päiväkävijät
94,03 eur	145,43 eur

Taulukossa 2 näkyy tässä selvityksessä laskelmien pohjana käytetyt keskimääräiset matkailijoiden rahankäytöt päivämattkailijoiden sekä yöpyneiden matkailijoiden osalta.

Tässä selvityksessä on laskelmissa käytetty lähialueiden rahakäytön kaikkien alueiden yhteistä rahankäytön keskiarvoa. Keskiarvoa ei ole laskennallisesti painotettu, koska kaikilta

alueilta ei ole tarkkoja kohdejoukon kokoja eli yhteismitallista matkailijamäärätietoa. Selvityksessä on kyse hypoteettisista tulevaisuuteen kohdistuvista laskelmista, joten saatu keskiarvotaso voitiin katsoa hyväksyttäväksi. Lisäksi on hyvä huomata, että keskiarvolaskelmaan otettiin Pohjois-Savosta mukaan Tahkon tiedot, koska se puhtaasti vapaa-ajan matkailuun keskittyvänä kohteena on samankaltainen, kuin mitä Palokissa ollaan tekemässä. Vaikkakin Tahkon yksi tukijalka on laskettelu, niin suuri osa Tahkon ympärivuotisesta matkailusta perustuu luontoaktiviteetteihin, kuten hiihto, patikointi ja maastopyöräily. Näin harrastepohjaisuuden myötä se on parempi verrokki Palokkin tulevien toimintojen kohdalla, kuin esimerkiksi minkään kaupunkikohteen toteuma, koska niissä matkailun suuren ytimen muodostaa työperäinen matkailu. Kuitenkaan Tahkon lukuja ei voi suoraan soveltaa, joten sen vaikutus otettiin mukaan laajan alueen keskiarvolaskelmaan.

3 Mallit

Tässä selvityksessä toteutettiin kolme mallia eli skenaariota, kuten aiemmin todettiin:

- kalastukseen pohjaava malli
- kalastuskapasiteettiin täsmätty matkailupalveluiden malli
- laajakäyttöinen matkailukohdemalli

Seuraavissa osioissa avataan nämä mallit ja niistä saadut tulokset.

3.1 Kalastukseen pohjautuva malli

Kalastukseen pohjautuvassa mallissa perusajatuksena on minimaalisen rakentamisen malli. Voimalaitos poistetaan ja vapautuvat koskialueet valjastetaan kalastusmatkailun käyttöön. Tällöin mahdollisen kalastusmatkailun perustan muodostaa koskialueelle myytävät kalastusluvut. Tämän myötä merkittävin tekijä matkailuvaikutusten laskennassa on alueen kapasiteetti, eli montako kalastuslupaa voidaan myydä vuorokautta kohden. Laskennallisesti on helppo laskea potentiaalinen maksimikalastajien määrä koskialueilla, mutta lisäksi täytyy vielä pystyä arvioimaan käyttöaste.

3.1.1 Kalastajien mahdollinen määrä Palokissa

Palokin koskialueen lupamäärien laskentaa on hankala tehdä ilman tarkkaa aluesuunnitelmaa, mutta tässä selvityksessä tehtävissä arvioissa kalastettavan koskialueen pituus on pohjana. Lisäksi voidaan käyttää olemassa olevia kalastuskohteita sekä niissä toteutuneita kalastajamääriä suhteessa kalastettavan rannan pituuteen. Tunnetuin Järvi-Suomen koskikalastuspaikka on Tervon Koskisydän, joka aiemmin tunnettiin nimellä Lohimaa. Koskisydämessä kalastettavan koskialueen rantojen pituus on 2,4 km (1,2 km pitkä koski) ja sille alueelle myydään vuorokaudessa 12 kalastuslupaa. Näin jokaista kalastajaa kohden on noin 200 m rantaa.

Kuten todettua, Palokin alueen potentiaalinen kalastettavan alueen koko on hankalasti määriteltävissä, mutta esiselvitysvaiheessa on päädytty arvioon, että koskialueen pituus on

vähintään kolme kilometriä ja siten kalastettavan ranta-alueen pituus olisi noin kuusi kilometriä. Näin ollen yhdenaikainen kalastajien määrä olisi 30 henkilöä/vuorokausi. Tämä kalastusalueen koko riippuu myöhemmin tehtävistä päätöksistä ja ennallistamisvaiheen toteutuksesta, mutta nykytiedon varassa mentäessä käytetään näitä lukuja.

Kalastettavan ajan pituus määräytyy vuodenaikojen sekä kalastettavien lajien rauhoitusaikojen perusteella. Taimen ja järvilohi ovat mahdolliset kiinnostavat kalastettavat lajit Palokissa ja niiden rauhoitusajat osuvat syksyyn. Taimenella rauhoitusaika on 1.9.-30.11. ja järvilohella 1.8.-30.11. Talvi puolestaan on heikkoa kalastusaikaa monesta eri syystä. Kausi alkaakin yleensä maalisi-huhtikuun vaihteen paikkeilla sumukorentojen kuoriutuessa. Näin ollen kalastuskausi koskella on käytännössä huhtikuun alusta elokuun loppuun, eli viisi kuukautta.

Kalastusvuorokausien maksimimäärä voidaan pohjatietojen perusteella laskea yksinkertaisesti.

$$\begin{array}{ccc} \boxed{\begin{array}{c} 30 \\ \text{kalastajaa/vrk} \end{array}} & \times & \boxed{\begin{array}{c} 153 \\ \text{vrk} \end{array}} & = & \boxed{\begin{array}{c} 4590 \\ \text{kalastusvuorokautta} \end{array}} \end{array}$$

Kuva 1: Palokin potentiaalisten kalastusvuorokausien määrä.

Kuvassa 1 on esitetty teoreettinen kalastusvuorokausien maksimimäärä Palokissa. Laskelma on suuntaa-antava, mutta kuvastaa suuruusluokkaa kohtuullisella tarkkuudella.

Maksimaalisen käyttömäärän toteutuminen on käytännössä mahdotonta. Sen sijaan olisi syytä realistisen arvioinnin pohjaksi olla selvillä siitä, mikä kohteen käyttöaste tulisi olemaan. Sanomattakin on selvää, että käyttöaste on hankalasti arvioitava asia etukäteen ja mitään varmasti oikeaa tietoa ei tässä vaiheessa ole saatavilla, koska kohdettakaan ei vielä ole olemassa. Aiemman Palokin alueen kalastuslupien myynnin historian puuttumisen vuoksi on järkevää perustaa laskelmat muualla toteutuneisiin määriin. Lisäksi käyttöastetta laskettaessa on tarpeen ymmärtää mahdollisten lupien erot esimerkiksi vuorokausiluvan ja kausiluvan välillä. Tässä arvioinnissa on yksinkertaistamisen vuoksi arvioitu kalastuslupia koskella vuorokausimyyntinä, koska vielä ei ole tiedossa tulevan kohteen lupakäytäntöjä.

Lohimaassa kosken kalastuspaikkojen käyttöaste oli ennen korona-aikaa noin 50%. Tarkkaa käyttöastetta ei seurattu kirjanpidossa, mutta arvio perustuu Lohimaan vuosien 2013-2021 yrittäjän Aki Sirénin arvioon.

Näin arvio Palokin potentiaalisesta kalastusvuorokausien määrästä yllä oleviin olettamuksiin perustuen on 2 295 kalastusvuorokautta vuoden aikana.

3.1.2 Kalastukseen pohjautuvan mallin tulovaikutukset

Kalastuksesta saatava taloudellinen aktiivisuus alueella perustuu kohteen houkuttelemiin kalastajamääriin, kalastajien viipymään sekä käyttäytymiseen eli rahankäytön runsauteen. Kokonaistaloudellisen aktiivisuuden kiinnostava osa on se, paljonko kohde houkuttelee kalastajia paikkakunnan ulkopuolelta, koska he tuovat alueelle matkailutuloa. Laskelmassa on pyritty mallintamaan potentiaalisen kalastajien tuoman matkailutulon määrää.

Matkailijoiden rahankäytön mallinnuksessa tulisi myös ottaa huomioon matkailijoiden viipymä. Matkailijat jaetaan kahteen ryhmään: päivän ajan viipyviin matkailijoihin sekä yöpyviin matkailijoihin. Yöpyvien matkailijoiden houkuttelu on usein kannattavaa, koska viipymän pidentyessä kokonaisrahankäyttö kohdealueella luonnollisesti nousee. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että päiväkohtainen kulutus kasvaisi, vaan se voi olla pienempää kuin päiväkävijöillä ja useimmiten näin onkin.

Palokin tulevien matkailijamäärien sekä yöpyvien matkailijoiden osuuden ennakointi on vaikeaa. Tilanne voidaan kuitenkin yksinkertaistaa siihen, että mikäli alue rakennetaan vain kalastuskäyttöön ilman muita tukipalveluita, on tuloksena lähinnä päiväkäyntien lisääntyminen Palokin alueella ja Heinävedellä ylipäänsä. Tällöin alueella jo ennen uudistuksia olemassa olevan majoituskapasiteetin käyttöaste voi kasvaa. Tässä selvityksessä olemassa olevan majoituskapasiteetin kasvua ei ole huomioitu, koska kasvu ei kuitenkaan ole niin merkittävä, että se muuttaisi Palokin seudun yöpyvien matkailijoiden määrää radikaalisti nykytilanteeseen verrattuna.

Aiemmin kohdassa 3.1.1 päädyttiin laskelmissa siihen, että potentiaalinen peruskalastajien määrä tulisi olemaan 2 295 kalastusvuorokausina laskettuna. Keskimäärin päiväkävijä jätti vuosien 2021-2022 aikana matkallaan noin 145 eur (tarkka 145,43 eur) rahaa käyntikohdealueelle. Täten Palokin muuttaminen kalastuskohteeksi toisi alueelle merkittävän matkailutulon lisääntymisen.

$$\begin{array}{ccc} \boxed{\begin{array}{c} 2295 \\ \text{kalastajaa} \end{array}} & \times & \boxed{\begin{array}{c} 145 \\ \text{eur/vrk} \end{array}} = \boxed{\begin{array}{c} n. 330\ 000 \\ \text{eur} \end{array}} \end{array}$$

Kuva 2: Vuodessa kertyvän matkailutulon määrä päiväkävijöiltä, mikäli Palokin kosket valjastetaan kalastuskäyttöön ilman lisäpalvelujen rakentamista.

Kuvassa 2 on esitetty kalastuksen myötä syntyvän päivämatkailun vaikutus Palokin alueelle. Vaikutus jakautuu tasaisesti eri kategorioihin, kuten taulukossa 1 esitettiin.

3.2 Kalastuskapasiteettiin täsmätty matkailupalveluiden malli

Kalastuspalveluihin täsmätty malli eroaa kohdassa 3.1 läpikäydystä puhtaasti kalastukseen perustavasta mallista siinä, että alueelle rakennettaisiin myös palveluinfraa, kuten ravintolapalveluita ja majoitusta. Nämä palvelut täsmätään kapasiteetiltaan pääsääntöisesti

kalastuskapasiteetin suuruuteen, toisin sanoen ne on rakennettu lähinnä palvelemaan kalastajia.

Jos kohteeseen rakennetaan infraa, syntyy myös kiinteä kulurakenne, jonka myötä toimintaan tulee ympärivuotisuuden pakote jollain tasolla. Kalastuskesongin ulkopuolisina aikoina on vähintäänkin ylläpidettävä rakennettua kiinteistöä. Iso kysymys on, kannattaisiko toimintaa esimerkiksi majoituksen osalta pyörittää myös kesongin ulkopuolisina syksyn ja talven kuukausina. Tässä selvityksessä on tehty oletus, että majoitustoimintaa pyöritetään vain kalastuskesongin aikaan, jolloin tiedetään alueen vetovoimatekijä sekä potentiaalinen asiakaskunta.

3.2.1 Kalastukseen täsmätyt kapasiteetit

Kohdassa 3.1.1 hahmoteltiin kalastuksen potentiaalinen kapasiteetti. Sen mukaisesti kalastajia voisi olla 30 henkilöä vuorokaudessa. Suoraviivaisella mallilla tämä voisi toimia kapasiteetilaskelmien pohjana, mutta käytännössä on muuttujia, jotka tulee huomioida. Ilmeisin on tietysti kalastajien peruskäyttäytyminen, eli osa kävijöistä tulee päivämatkalle kalastamaan Palokkiin ja osa taas yöpyy matkallaan. Verrokkikohteena käytetyssä Lohimaassa toteuma meni siten, että noin 10% kävijöistä oli päiväkävijöitä ja loput yöpyviä kävijöitä. Tyypillisin majoitusviipymä oli 2 yötä, mutta se ei vaikuta tämän laskelman tuloksiin, koska arviot tehdään kalastusvuorokausiin suhteutettuna. Majoituskapasiteetti on tässä selvityksessä ajateltu sen mukaisesti, että koko kävijäjoukko olisi kaupallinen majoitus. Tämä ei käytännössä aina ole totta, koska majoitusta voidaan myös esimerkiksi omilla matkailuautoissa, mutta laskennallisesti sellaisen osuuden ennakointi ja huomioiminen on mahdotonta.

Majoituskapasiteettia voi kasvattaa lisäämällä esimerkiksi hotellihuone- tai mökkitarjontaa. Molemmilla on etunsa eri kohderyhmille. Yksin tai kahden hengen seurueissa liikkuvat matkailijat toivovat yleensä huonemajoitusta. Suuremmat seurueet, kuten kaveriporukat ja perheet suosivat mökkimajoitusta. Kevyt analyysi majoitustyyppien erosta on se, että hotellimajoitukselle voi olla hankalampi löytää kalastuskesongin ulkopuolelta käyttäjiä. Mökkimajoitus puolestaan houkuttelee matkailijoita kesonkien ulkopuolellakin, erityisesti jos mökkikanta saadaan sijoitettua vetovoimaisille paikoille veden äärelle. Majoitustyyppillä on vaikutusta myös majoituksesta maksettavaan vuorokausihintaan henkilöä kohden. Yleensä mökkimajoitukseen käytetty raha on pienempi kuin hotellihuoneeseen matkailijaa kohden tarkasteltuna.

Tässä selvityksessä on käytetty kävijäprofiilien laskennassa aiemman perustelun sekä Lohimaan toteutumien perusteella seuraavaa jakoa:

- käytännössä kaikki kävijät ovat muualta tulleita, eli matkailijoita
- matkailijoista 10% on päiväkävijöitä
- matkailijoista 90% kävijöistä yöpyviä matkailijoita
- majoituskapasiteetti olisi 30 petipaikkaa

Luonnollisesti mallin heikko kohta on siinä, että kalastavien matkailijoiden mukana voisi tulla myös ei kalastavia ystäviä ja perheenjäseniä, mutta koska näiden määrän arviointiin ei ole mitään tietopohjaa, on ne jätetty huomioimatta. Toisin sanoen luotu malli kuvastaa matkailusta saatavaa matkailutulon alarajaa.

3.2.2 Kalastukseen täsmätyn mallin tulovaikutukset

Matkailutulon kertymistä laskettaessa on huomioitu kalastuskesäaika, eli huhti-elokuu. Tällöin matkailusesonki kohteessa olisi sama kuin skenaariossa 1, jossa arvioitiin kävijämäärät silloin, kun kohde olisi pelkkä kalastuskohde ilman muuta infrastruktuuria. Muuna aikana vuodesta kapasiteetti voi myös olla käytössä ja tuottaisi varmasti jonkinlaisen lisätuoton. Mikäli majoituskapasiteettia ja mahdollisia muita palveluita, kuten ravintolapalveluita pyritetään myös kalastuskesäaikaan ulkopuolella, on mahdollista ettei toiminta olisi kannattavaa merkittävimmän vetovoimatekijän puuttuessa. Näin ollen olisi oletettavaa, että kesäaikaan kohde olisi lähinnä tilauskäytössä. Tosin erilaiset digitaaliset ratkaisut, kuten etäkoodattavat lukot voisivat mahdollistaa kohteen majoituspalveluiden myymisen myös ilman pysyvää työntekijää, mutta tätä mahdollisuutta ei ole huomioitu tässä mallissa.

Taulukko 3: Kalastusmatkailijoiden jakauma ja kalastuskesäaikaan syntyvä matkailutulo Palokissa kalastusvetoisessa mallissa.

	kalastajien määrä (vrk)	kulutus (eur/vrk)	yhteensä (eur)
päiväkävijä	230	145,53	n. 33 000
yöpyjä	2065	94,03	n. 194 000
yhteensä			227 000 eur

Taulukossa 3 on esitetty tilanne matkailutulon kertymisen suhteen tilanteessa, jolloin kohteeseen on rakennettu kalastuksen vuoksi alueelle saapuvien tarpeiden mukaista infrastruktuuria. Mielenkiintoista on havaita, että puhtaan kalastuskäytön ohella rakennettava majoituskapasiteetti ei juurikaan lisää alueelle saatavaa matkailutuloa verrattuna aiemmin läpikäytyyn kalastusvetoiseen malliin, vaan jopa pienentää saatua tuloa. Tämä johtuu siitä, että yöpyvien matkailijoiden rahankäyttö ei ole vuorokautta kohden yhtä suurta kuin päivämatkailijoiden. Tällöin kalastuksen ollessa matkailijoiden motivaattorina ei kapasiteettitarve ylitä sellaisia kriittisiä massoja, joilla olisi merkitystä. Jonkin verran voidaan arvioida majoituksen vaikuttavan kohteen käyttöasteeseen parantavasti, mutta lopulta ei voida varmaksi sanoa sellaista.

3.3 Laajakäyttöinen matkailukohdemalli

Laajakäyttöinen matkailukohdemalli tarkoittaa sitä, että Palokista pyrittäisiin muodostamaan ympärivuotinen matkailukohde pelkän kalastusmatkailukohteen sijaan. Tällöin tulee tarkastella kohteen vetovoimatekijöitä tarkemmin, jolloin myös Palokin koskien ohella lähialueen muu tarjonta on olennaista ymmärtää.

Tämän selvityksen osalta on Palokin alueella tunnistettu kalastuksen ohella seuraavat potentiaaliset vetovoimatekijät:

- mökkeily
- luontoaktiviteetit
- Valamon ja Lintulan luostarit

Yksi perinteinen pääsyy tulla Itä-Suomen maaseutualueille matkailemaan on mökkeily eri muodoissaan. Tämän taustalla on perinteinen suomalainen mökkeilykulttuuri, jossa arvostetaan omaa rauhaa ja luonnon läheisyyttä. Iso osa mökkeilystä ja siten myös matkailusta kohdistuu yksityismökkeihin, mutta myös vuokramökit ovat haluttuja. Hyvätasoinen mökki sopivalla, luonnonkauniilla paikalla voi siis olla itsessään vetovoimatekijä. Mikäli Palokin alueella on mahdollista kehittää mökkikantaa, on tämä merkittävän potentiaalinen omaava mahdollisuus matkailun perustaksi.

Kalastuksen ohella Palokin vesistö- ja koskialueita voidaan käyttää myös muihin aktiviteetteihin, kuten melontaan tai koskenlaskuun eri muodoissaan. Lisäksi Palokin ympäristöä voi kehittää myös muiden tyyppisten luontoaktiviteettien osalta. Ehkä merkittävimmät aktiviteetit olisivat retkeilyn eri muodot, kuten patikointi ja maastopyöräily. Molemmat vaativat reitistöjä ja ainakin patikoinnin osalta Palokissa on vanhaa reitistöä. Mielenkiintoinen tutkittava asia olisi Lintulan ja Valamon luostarit yhdistävä luostarivaellusreitti, joka voisi erottua retkeilyreittien massasta luostarien tuoman lisävetovoiman ansiosta.

Kolmas ilmeinen vetovoimatekijä ovat Lintulan ja Uuden Valamon luostarit. Luonnollisesti luostareiden sanoma puhuttelee eniten hengellisistä asioista kiinnostuneita kävijöitä, mutta historiansa ja ympäristönsä osalta ovat kiinnostavia myös maallisia arvoja arvostaville matkailijoille.

Koska laaja matkailumalli vaatii aitoa potentiaalia toteutuakseen, oli tarpeen edes otsikkotasolla hahmottaa Palokin matkailullista toimintaympäristöä. Riittävää potentiaalia voidaan löytää, joten sen myötä oli realistista myös tehdä arvio laaja-alaisen ja ympärivuotisen matkailun mahdollisuuksista. Kaikkien vetovoimatekijöiden osalta on todettava, että tämän selvityksen osalta ei ole ollut mahdollista selvittää esimerkiksi vaadittavien kehitystoimenpiteiden suuruutta tai edes reaalisia mahdollisuuksia, joten tässä käsitellään vetovoimatekijöitä osana skenaarion hahmottelua.

3.3.1 Laajan matkailumallin matkailijamäärät

Mikä tulisi olemaan laajassa matkailumallissa Palokin matkailijamäärä?

Matkailijamäärän laskentaa varten tulisi tunnistaa:

- päiväkävijöiden määrä
- majoittuneiden määrä

Tähän ei ole mitään erityisen perusteltua tietolähdettä olemassa. Sen sijaan voidaan kääntää tarkastelukulma siten, että pohditaan tietyn kokoisen kapasiteetin vaikutuksia alueen matkailutulon kertymiseksi.

Majoittuneiden matkailijoiden osalta voidaan arviolaskelmat perustaa spekulatiivisiin majoituskapasiteetteihin, joita Palokkiin voitaisiin rakentaa. Toisin sanoen majoituskapasiteetti luo ylärajan sille, montako majoittunutta matkailijaa Palokissa voisi olla päivittäin. Päivämatkailijoiden osalta voidaan käytännössä tehdä vain tavoitetila ja verrata sitä yleisen matkailun tilastotiedon perusteella suhdelukuna majoittuneiden matkailijoiden määrään.

Tähän selvitykseen on tehty arviot seuraavilla majoituskapasiteetin määrillä:

- majoituskapasiteetti
  - 50 petipaikkaa
  - 100 petipaikkaa
  - 150 petipaikkaa

Taulukko 4: Majoittuneiden matkailijoiden täyttöasteet (%) vuonna 2022. (Lähde Rudolf tietopalvelu, majoitustilasto).

	tammi	helmi	maalis	huhti	touko	kesä	heinä	elo	syys	loka	marras	joulu
Etelä-Karjala	15,3	26,3	25,9	27,6	27,1	37,3	55,7	35,8	30,5	39,2	22,2	22,4
Pohjois-Savo	19,2	35,5	39	32,6	28	39,5	54,4	40,9	34,5	39,4	32,1	31
Pohjois-Karjala	16,4	24,9	29,8	26	27,6	36,5	51	37,8	30,4	30,4	30,1	26,6

Taulukossa 4 on esitetty majoituksen käyttöasteet Palokin läheisissä maakunnissa. Palokki sijaitsee Pohjois-Karjalan puolella, joten se valittiin laskelmien pohjatieoksi, jonka perusteella majoituskapasiteetin käyttöä arvioitiin kuukausittain. Oletuksena on, että kohde saavuttaisi maakunnan keskimääräisen täyttöasteen.

Taulukko 5: Majoittuneiden matkailijoiden kuukausittainen määrä (kpl) eri majoituksen kapasiteettivaihtoehdoilla, mikäli toteuma olisi samanlainen kuin Pohjois-Karjalan majoituksen käyttöaste.

	tammi	helmi	maalis	huhti	touko	kesä	heinä	elo	syys	loka	marras	joulu
50 petipaikkaa	254	349	462	390	428	548	791	586	456	471	452	412
100 petipaikkaa	508	697	924	780	856	1095	1581	1172	912	942	903	825
150 petipaikkaa	763	1046	1386	1170	1283	1643	2372	1758	1368	1414	1355	1237

Taulukossa 5 on laskelma siitä, millainen kuukausittainen majoitusmäärä eri vuodepaikkamäärillä tulisi Palokissa olemaan, mikäli majoittujien määrä noudattaisi Pohjois-Karjalassa yleisesti saavutettua (vuoden 2022 tilanne) käyttöastetta.

Päiväkävijöiden määrä on käytännössä täysin mahdoton ennustaa, koska se lopulta riippuu kohteen palveluista ja vetovoimasta. Päiväkävijöiden lähtöpaikkana toimii pääosin ympäristössä asuva väestö ja Palokin tilanteessa päälähtöalueet tulisivat varmastikin olemaan Kuopion, Varkauden ja Joensuun alueet. Myös lähialueella sijaitsevista muista matkailukohteista voidaan vieraila Palokissa päiväkäynneillä, mutta merkittävän mittakaavan matkailukohteita ei Valamon luostaria lukuunottamatta ole lähialueella.

Päiväkäynnit noudattavat karkeasti ottaen samaa rytmiä, kuin muukin matkailu, jolloin vaihtelusta voidaan saada hyvä pohja majoitustilaston perusteella. Näin ollen vaikka vertailu potentiaaliseen majoittujien määrään ei luonnollisesti anna oikeaa määrää päiväkävijöistä, on se kuitenkin tässä vaiheessa arvioinnin pohjaksi perusteltavissa oleva lähtökohta. Päiväkävijöiden syklisyys viikon sisällä on majoittuvia matkailijoita voimakkaampaa ja pääsääntöisesti painottuu viikonlopulle. Näin voidaan olettaa, että päivämatkailun määrä Palokin alueelle tulee olemaan pienempää kuin majoittuvan matkailun.

Tässä selvityksessä päiväkäyntien määrä on siis aiemmassa kuvatus pohjalta laskennallisesti sidottu majoituskapasiteettiin. Sen perusteella on laskettu päiväkäyntien määrä kertoimella, joka on saatu Pohjois-Savon ja Etelä-Karjalan matkailun päiväkävijämäärästä. Tämä tieto tulee Telian operaattoritiedoista, joiden mukaan päivämatkailun osuus kaikesta matkailusta oli vuonna 2022 Pohjois-Savossa 14,77% ja Etelä-Karjalassa 14,88%. Näistä on pyöristetty kertoimeksi laskelmiin 15%.

Taulukko 6: Teoreettiset päiväkävijämäärät (kpl) kuukausittain, kun vertailukohtana on Palokin alueelle mahdollisesti rakennettava majoituskapasiteetti.

	tammi	helmi	maalis	huhti	touko	kesä	heinä	elo	syys	loka	marras	joulu
päiväkävijämäärä 50 petipaikkaa	38	52	69	59	64	82	119	88	68	71	68	62
päiväkävijämäärä 100 petipaikkaa	76	105	139	117	128	164	237	176	137	141	135	124
päiväkävijämäärä 150 petipaikkaa	114	157	208	176	193	246	356	264	205	212	203	186

Taulukossa 6 on laskelma siitä, millainen kuukausittainen kävijämäärä eri vuodepaikkamääriin suhteutettuna tulisi Palokissa olemaan, mikäli majoittujien määrä noudattaisi Pohjois-Karjalassa yleisesti saavutettua (vuoden 2022 tilanne) käyttöastetta ja tähän vertautuva päiväkävijöiden määrä olisi 15% kaikista kävijöistä.

Taulukko 7: Kokonaismatkailijamäärien (kpl) kooste.

	tammi	helmi	maalis	huhti	touko	kesä	heinä	elo	syys	loka	marras	joulu	Yht.
50 petipaikkaa	299	410	543	459	503	644	930	689	536	554	531	485	6585
100 petipaikkaa	598	820	1087	918	1007	1288	1860	1379	1073	1109	1062	970	13170
150 petipaikkaa	897	1230	1630	1376	1510	1932	2790	2068	1609	1663	1594	1455	19756

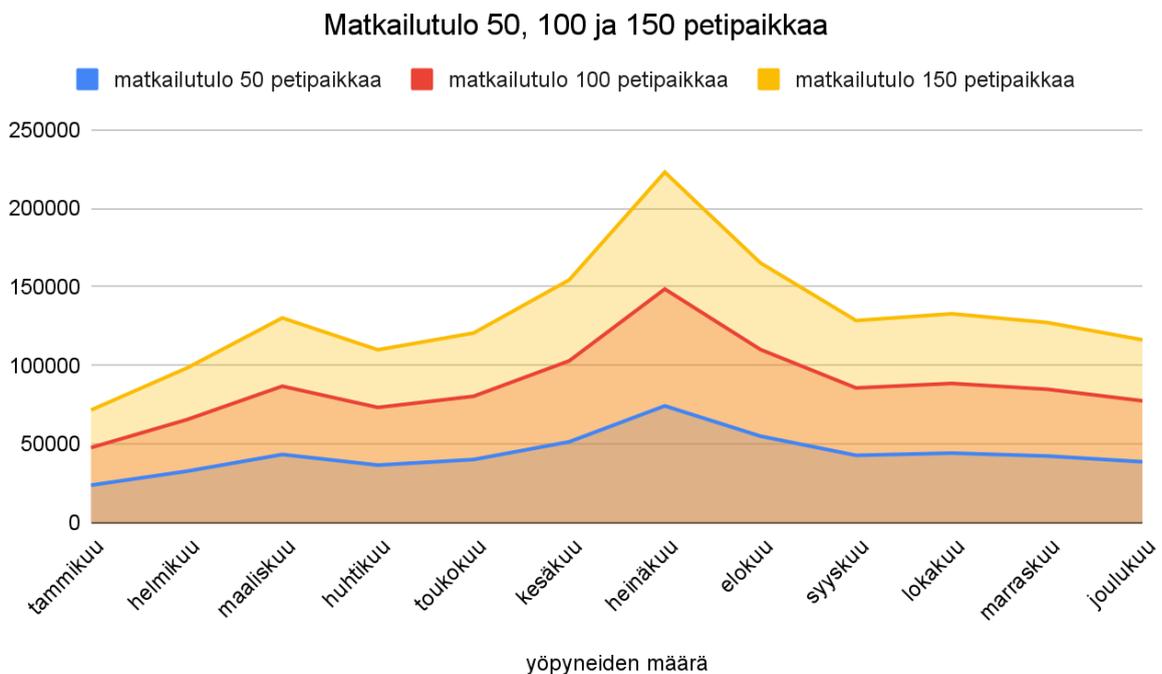
Taulukossa on esitetty koosteena, millaisia matkailijamääriä Palokin alue voisi saada. Taulukkoon on siis yhdistetty yöpyneiden (taulukko 5) ja päiväkävijöiden (taulukko 6) määrä. Kokonaislaskelma antaa suuntaviivan suuruusluokasta, ja siten tietoa on käsiteltävä. Majoituskapasiteetin käyttöön vaikuttaa suuresti esimerkiksi tehdyt ratkaisut majoituskohteita rakennettaessa. Kuten esimerkiksi hotellihuoneperustainen kapasiteetti ei välttämättä houkuttele perheitä samassa määrin kuin mökkimuotoinen kapasiteetti. Tällaisiin eroihin ei kuitenkaan tilastopohjainen laskelma pysty pureutumaan.

Lukuja on pyritty käsittelemään konservatiivisesti ja mieluummin alakanttiin. Tämän johdosta todellisuudessa esimerkiksi päiväkävijöiden määrä voi olla reilustikin suurempi kuin nyt tehdyssä laskelmassa näkyy ja tämä tulisi olemaan Palokin matkailullisen menestyksen osalta pelkästään positiivinen asia.

3.3.2 Laajan matkailumallin tulovaikutukset

Tässä osiossa on kuvattu potentiaalinen välitön matkailutulo laajan matkailumallin osalta.

Laaja matkailumalli ja sen tulokset ovat monella tapaa erilaisia, kuin skenaarioissa 1 ja 2 tehdyt laskelmat. Isoin ero tämän selvityksen osalta on se, että laajassa mallissa on tehty isoja oletuksia siitä, millainen kohteen kävijämäärä tulisi olemaan perustuen nimenomaan kolmeen mahdolliseen majoituskapasiteetin kokoluokkaan. Skenaarioissa 1 ja 2 laskennan pohjana oli yksi selkeä aktiviteetti, eli kalastus ja sillä puolestaan on omat rajoittavat kapasiteettitekijänsä.

Kuva 3. Majoittuneiden matkailijoiden tuoman matkailutulon vaihtelu kolmen petimäärän mukaan (50, 100 ja 150 petiä), mikäli alueen keskimääräinen majoitusaste toteutuisi Palokissa.

Kuvassa 3 on kuvattu tilanne, miten matkailusta saatava tulo vaihtelisi majoittuneiden matkailijoiden tuomana, mikäli majoittujien määrä noudattelisi Pohjois-Karjalan vuoden 2022 majoitusten käyttöastetta. Laskelman pohjana on käytetty taulukossa 5 esitettyjä majoittujamääriä sekä taulukossa 2 esitettyä majoittuvan matkailijoiden keskkulutusta (n. 93 eur/vrk).

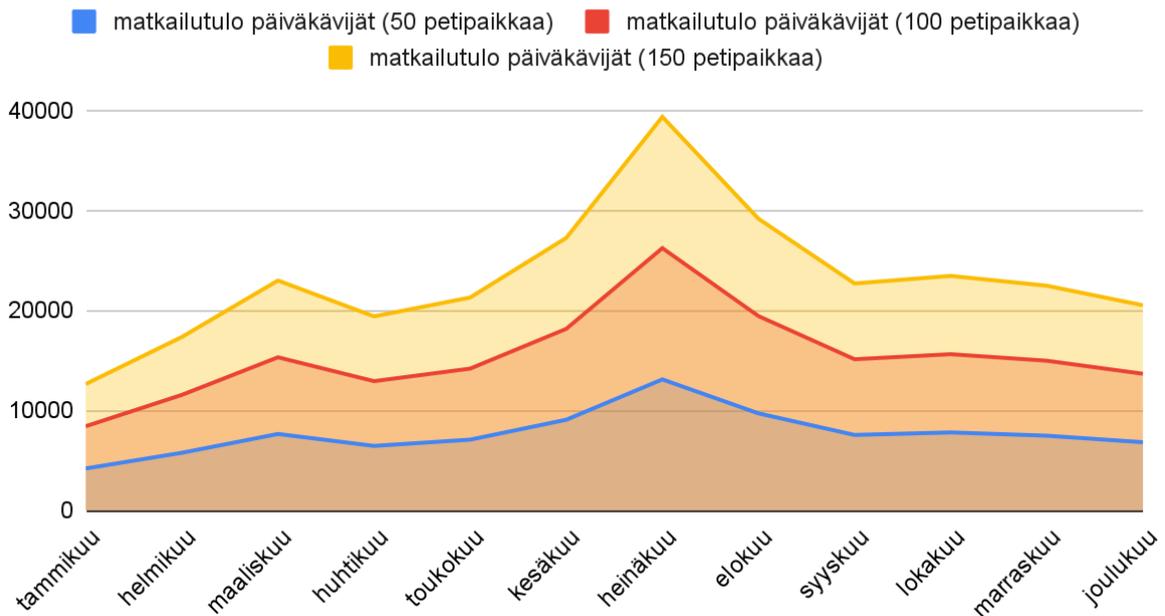
Vuosivaihtelu noudattaisi kohtuullisessa määrin tilannetta, jossa majoittujien määrä olisi suurimmillaan samaan aikaan, kun kalastuskausi olisi menossa. Lisäksi maakunnallisen tason saavuttaminen käyttöasteen osalta vaatisi syyskauden matkailijamäärien toteumaa, mikä palautuu vetoimatekijöihin ja niiden tuotteistukseen.

Taulukko 8: Eri petipaikkatasojen mukainen majoittuneiden matkailijoiden tuoma välitön matkailulutulo vuodessa.

kapasiteetti (kpl)	Matkailutulo vuodessa (eur)
50 petipaikkaa	526 324 eur
100 petipaikkaa	1 052 647 eur
150 petipaikkaa	1 578 971 eur

Taulukossa 8 on kuvattuna pelkästään majoittuvien matkailijoiden vuoden aikana tuoma matkailutulo erilaisilla majoituskapasiteeteilla.

Kuukausittainen matkailutulo eri päiväkävijöiden skenaarioissa

Kuva 4. Matkailutulon vaihtelu päiväkävijöiden osalta kolmen petimääriin (50, 100 ja 150 petiä) suhteutetun skenaarion mukaisesti.

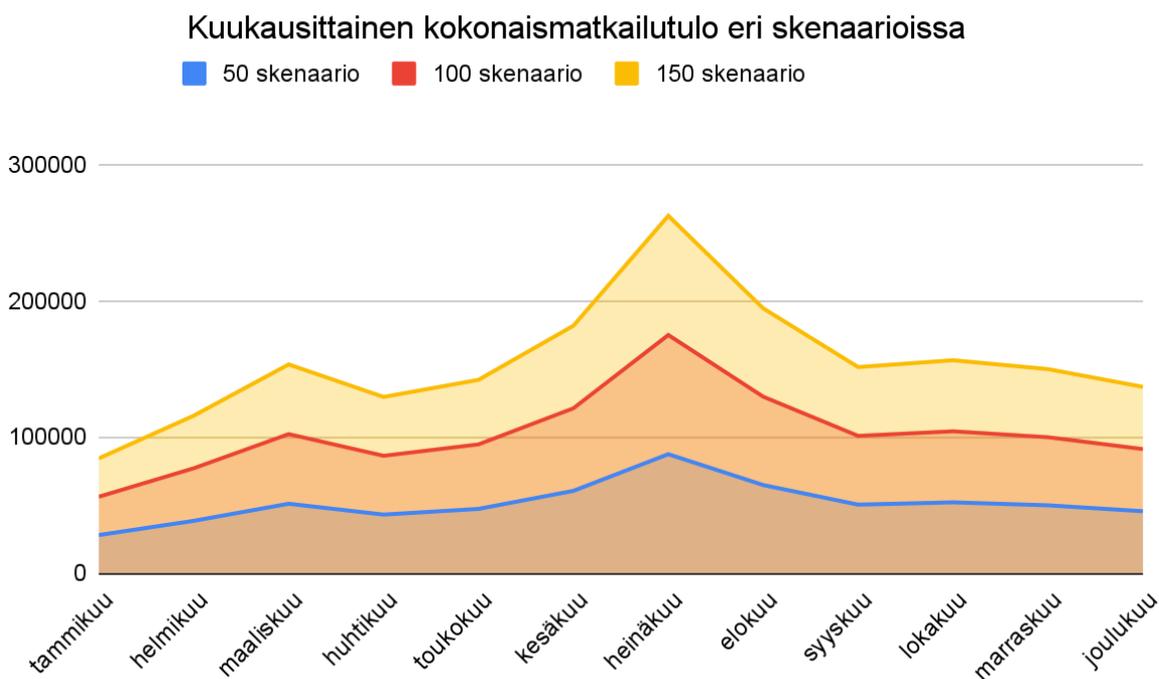
Kuvassa 4 on kuvattu tilanne, miten matkailusta päiväkävijöiltä saatava tulo vaihtelisi, mikäli päiväkävijöiden määrä noudattelisi majoittuneiden matkailijoiden määrää ja tähän vertautuva päiväkävijöiden määrä olisi 15% kaikista kävijöistä. Laskelman pohjana on käytetty taulukossa 5 esitettyjä majoittujamääriä sekä taulukossa 2 esitettyä majoittuvan matkailijoiden keskekulutusta (n. 145 eur/vrk).

Kuten majoittuneiden kävijöiden, myös päiväkävijöiden osalta iso kysymys on mikä on vetovoimatekijä kevät-kesä -kauden ohella? Keväällä ja kesällä kalastus toimii isona vetovoimatekijänä, mutta muuna aikana esimerkiksi retkeilyn palveluiden tarjonnalla on iso merkitys.

Taulukko 9: Eri petipaikkatasoihin suhteutettu päivämatkailijoiden tuoma matkailutulotulo vuodessa.

kapasiteetti (kpl)	Matkailutulo vuodessa (eur)
50 petipaikan tilanne	120 509 eur
100 petipaikan tilanne	241 018 eur
150 petipaikan tilanne	361 527 eur

Taulukossa 9 on esitetty laskelma siitä, miten päiväkävijät toisivat Palokin alueelle matkailutuloa. Päiväkävijöiden määrä on suhteutettu majoituskapasiteettiin.

Kuva 5: Kokonaismatkailutulo kolmessa skenaariossa, kun tarkastelupohjana on alueelle rakennettava majoituskapasiteetti (50, 100 tai 150 petipaikkaa).

Kuva 5 vetää yhteen matkailullisten talousvaikutusten arvion sekä majoittuvien että päiväkävijöiden osalta. Kuten vertailu aiempiin kuviin 3 ja 4 osoittaa, on tämän selvityksen perusteella majoittuvien matkailijoiden merkitys selkeästi tärkeämpi kuin päiväkävijöiden.

Iso haaste kuvassa 5 esitetyn skenaarion saavuttamisessa on alueen tuotteistus, kuten aiemmin on todettu. Kalastuksen ohella Palokkiin täytyy löytää muita vetovoimatekijöitä, jotka houkuttelevat matkailijoita.

Taulukko 10: Eri petipaikkatasoihin suhteutettu matkailijoiden kokonaisuudessaan Palokin alueelle tuoma matkailutulo vuodessa.

kapasiteetti (kpl)	Matkailutulo vuodessa (eur)
50 petipaikan tilanne	646 833 eur
100 petipaikan tilanne	1 293 665 eur
150 petipaikan tilanne	1 940 498 eur

Taulukossa 10 on koosteena saatava välittömän matkailutulon kokonaismäärä erilaisiin majoituskapasiteetteihin suhteutettuna.

Erityisenä tavoitteena tällä selvityksellä oli luoda vertailupohjaa palokissa toimivan voimalaitoksen tuottaman talousvaikutuksen nykytilanteeseen. Majoituskapasiteetin tulisi olla noin 100 petipaikkaa, jos vuositasolla halutaan päästä suurin piirtein samalle alueellisen tuoton tasolle (matkailutulo) kuin voimalaitos on aiemmin tuottanut (n. 1-1,5 milj. eur). Mikäli kapasiteetti tästä kasvaa, päästään jopa reilusti suurempiin tulovaikutuksiin.

4 Spekulaatiot

Tämän selvityksen haasteena on kuvata Palokin koskialueiden mahdollisen ennallistamisen mahdollisesti tuottamaa matkailullista potentiaalia. Olennaista tässä onkin juuri se, että kyse on tilanteesta, jossa ei ole varmuutta tulevasta toteutuksesta tai siitä millä tasolla mahdolliset muutokset tehtäisiin. Näin ollen tähän selvitykseen on sisällytetty paljon oletuksia, mahdollisia skenaarioita, jotka on kuitenkin pyritty suhteuttamaan olemassa olevaan tietoon matkailusta ja tässä tapauksessa myös erityisesti kalastusmatkailusta. Tähän osioon on kerätty aiheeseen liittyvää spekulaatiota, eli asioita joita selvitykseen on hankala sisällyttää laskennallisesti, mutta joilla kuitenkin on merkitystä Palokin matkailullisen potentiaalin arvioinneissa.

4.1 Muutosten aikajänne

Yksi erittäin suuri spekulatiivinen asia Palokin osalta on kosken ennallistamisprosessin kesto. Voidaan olettaa, että koska vesivoimalaitos on toiminut pitkään ja alueen ekologiset prosessit ovat häiriintyneitä, ennallistamisprosessi voi olla hidasta ja vaatia aikaa ja resursseja. Aikajanaan vaikuttaa monia tekijöitä, kuten kosken vedenlaadusta, alueen luonnonympäristöstä ja luontaisista prosesseista, joilla kosken vesi puhdistuu. Muut tekijät, jotka voivat vaikuttaa ennallistamisprosessin kestoon, ovat alueen rakenteelliset muutokset, esimerkiksi patojen ja säännöstelyaltaiden rakentaminen, sekä mahdolliset kemikaalien tai jätteiden jäämät vesistöön, jotka voivat aiheuttaa ympäristövaikutuksia. Lisäksi on vielä epävarmaa, millä ja miten suurilla resursseilla ennallistamista tehtäisiin.

Joka tapauksessa on ennakoitavissa, että Palokin ennallistamisprosessi vie vuosia tai jopa vuosikymmeniä. Tämä tarkoittaa, että Palokin kalastuskohteena hyödyntäminen ei voi alkaa välittömästi. Aikajanan pituudesta johtuen ja muutenkin, on myös siirtymäajan hyödyntäminen tärkeää, jotta matkailullisen kehittämisen prosessi etenee jouhevasti.

Palokin alue on kooltaan mittava ja se toisaalta mahdollistaa suuren kalastus- ja matkailukohteen, mutta samalla myös alueen mittakaava hankaloittaa alueen hallintaa. Koska Palokin ennallistaminen tulee kestämään pitkään ja täysimittainen hyödyntäminen matkailun tarpeisiin voi tapahtua vasta vuosien päästä voimalaitoksen toiminnan lopettamisesta, syntyy luontainen kehittämisäika, joka voi itse asiassa helpottaa alueen käyttööottoa matkailullisessa mielessä, kun ei tarvitse kiirehtiä.

Edessä on siis vaihe, jolloin alueella ei ole voimalaitosta ja sen tuottamia hyötyjä, mutta ei myöskään täysimittaisesti toimivaa matkailutoimintaa. Tämä välivaihe on huomioitava

päätöksissä ja osaltaan myös osattava hyödyntää maksimaalisesti. Välivaiheen aikana toki tulisi olemaan vaiheittainen siirtymä täysimittaiseen toimintaa.

4.2 Kansainvälisen matkailun spekulatio

Itäisen Järvi-Suomen matkailu ei ole kovinkaan kansainvälistä. Nykyisen vähäisen kansainvälisen matkailun pohjana ovat olleet venäläiset matkailijat läheisyytensä vuoksi, mutta sen suunnan osalta on erittäin paljon epävarmuutta. Muu kansainvälinen matkailu Itä-Suomessa on perinteisesti tullut saksankielisestä Keski-Euroopasta ja on pitkälti perustunut mökkeihin järven rannalla.

Perinteinen mökkipohjainen kansainvälisten matkailijoiden saaminen Keski-Euroopasta on Palokissa erittäin mahdollista ja varmasti täydentäisi muuta matkailua hyvällä tavalla. On kuitenkin hyvä pohtia myös sitä, voisiko Palokki mennä samaa reittiä kuin Rantasalmella sijaitseva Järvisydän, joka on sinnikkäästi parantanut kohteen palvelutasoa ja saanut siten myös merkittäviä määriä kansainvälisiä matkailijoita saapumaan kohteeseen.

Palokki sijaitsee kohdassa, jossa ei aivan vieressä ole merkittävää kansainvälisen tason matkailukohtetta, mikäli sellaiseksi ei katsottaisi Valamoaa, jolla on tarkkarajainen profiili. Mikäli Palokkiin syntyisi merkittävä määrä laadukkaita matkailupalveluita, voisi tämä johtaa myös kansainvälisen matkailun kasvuun alueella. Vaikutus voi olla Palokkia laajempi, eli esimerkiksi kalastusmatkailun osalta Itä-Suomi voisi olla kiinnostava kohdealue, mutta juuri nyt yksikään kohde ei yksin ole pystynyt luomaan kansainvälistä kalastusmatkailua. Kalastuskohteiden ketjuttaminen ja yhteismarkkinointi voisi tuoda tähän muutoksen ja Palokki voisi olla se puuttuva lenkki, jonka jälkeen aihio lähtisi kasvamaan.

4.3 Matkailun johdannaisvaikutukset

Tässä selvityksessä keskityttiin välittömän matkailutulo vaikutuksen laskemiseen, jotta saatiin vertailukohta voimalaitostoiminnan vuosittaisiin hyötyvaikutuksiin alueelle. On syytä tunnistaa, että välittömien vaikutusten ohella matkailulla on myös välillisiä ja johdettuja vaikutuksia. Välilliset vaikutukset syntyvät matkailuun suoraan liittyvien yritysten hankkiessa tavaroita ja palveluita kohdealueen muista yrityksistä, kuten huoltoyhtiöistä, pesuloista, ruuantoimittajilta, tukkukaupoilta tai vastaavilta. Johdetut vaikutukset puolestaan tulee sitä kautta, kun matkailun kautta työllistyneet käyttävät palkkatulojaan kohdealueella. Toki osa alueelle syntyneestä tulosta poistuu myös vuotona muille alueille ja erityisesti tämä tulee olemaan Palokissa vääjäämätöntä, koska esimerkiksi henkilökuntaa kohteeseen ei välttämättä löydetä Palokista tai edes omasta kunnasta, vaan työskäyntialue laajenee lähikuntiin, jonne myös työntekijät vievät palkkatulonsa käyttöö.

Alueen saama hyöty on siis suoraa taloushyötyä laajempaa ja tyyppillisesti matkailun vaikutukset ovatkin niin monisyisiä, että kaikkia vaikutuksia ei voida tunnistaa edes jälkeinpäin, saati sitten ennakoivasti. Selvää kuitenkin on, että matkailun ohella lähialueelle syntyy muitakin työpaikkoja.

Matkailun synnyttämien työpaikkojen määrä riippuu monista tekijöistä, kuten siitä, miten matkailutulo käytetään, minkä tyyppistä matkailua kunta houkuttelee ja kuinka laaja matkailuelinkeino on kyseisessä kunnassa. Tämän vuoksi on vaikea antaa tarkkaa lukua siitä, kuinka monta työpaikkaa esimerkiksi Palokissa mittatikkuna ollut miljoonan euron vuotuinen välitön matkailutulo synnyttäisi. Yleisesti ottaen kuitenkin voidaan todeta, että matkailu on merkittävä työllistäjä monilla paikkakunnilla, ja sen avulla voidaan luoda sekä suoria että epäsuoria työpaikkoja. Suorat työpaikat ovat niitä, jotka liittyvät matkailuelinkeinon suoraan palvelutarjontaan, kuten hotellit, ravintolat ja matkailuoppaat. Epäsuorat työpaikat ovat taas niitä, jotka liittyvät muiden alojen tukitoimintoihin, kuten kuljetukset, rakentaminen ja kaupan ala. Tämä laajavaikutteisuus erottaa matkailun muista teollisuuden ja toiminnan aloista.

4.4 Matkailun oheisvaikutukset Palokin alueelle

Usein matkailun vaikuttavuuksia arvioitaessa keskitytään vain arvioimaan taloudellisia vaikutuksia ja se on ollut myös tämän selvityksen pääkeskittymiskohde. On kuitenkin hyvä muistaa, että matkailun myötä moni muukin asia kohdealueella kehittyy positiivisesti. Kaksi tärkeää kehittyvää asiaa ovat:

- palvelut paikallisille
- alueen vetovoima

Matkailu voi parantaa paikallisten asukkaiden elämänlaatua tarjoamalla uusia palveluita, kuten ravintoloita, kauppoja ja retkeilyreittien kehittymistä. Nämä palvelut voivat auttaa lisäämään paikallisten asukkaiden mukavuutta ja viihtyisyyttä omassa ympäristössään.

Matkailu voi myös auttaa pientä paikkakuntaa tulemaan kokoaan tunnetummaksi ja houkuttelevaksi asuin- ja vapaa-ajan asunnon sijoituspaikaksi. Tällöin paikkakunnan lisäännytyn vetovoima auttaa houkuttelemaan uusia asukkaita, yrityksiä ja sijoituksia paikkakunnalle.

5 Johtopäätökset

Tässä selvityksessä on pureuduttu matkailulliseen potentiaaliin ja laskelmien osalta on myös pyritty mahdollisimman realistisiin arvioihin. Arvioihin ei ole laskettu sisään luontoarvoja, kuten vaelluskalojen elinolosuhteiden parantaminen. Luontoarvot itsessään voisivat olla peruste koskialueiden ennallistamiselle, kun huomioidaan voimalaitoksen kohtuullisen vaatimaton kokoluokka. Lisäksi on huomattava, että parhaimmillaankin selvityksessä esitetyt skenaariot ovat vain suunnittelun pohja-ajatuksia ja lopullisen toteutuksen osalta merkittävintä on kohteen toimintoja mahdollisesti pyörittävä taho ja sen tavoitteet. Ne voivat olla hyvinkin erilaisia ja sen myötä myöskin toteuma voi olla merkittävästi selvityksen laskemista poikkeava.

Olellainen talouskysymys on, tuottaisiko Palokin alue matkailukäytössä saman tai jopa enemmän taloudellista hyvinvointia kuin voimalaitostoiminta. Verrokkina on tällöin noin 1-1,5 miljoonan euron vuosituotto, jonka voimalaitoksen tuottama energiamyynti tuo. Mikäli Palokki valjastettaisiin pelkän kalastusmatkailun käyttöön, on epätodennäköistä, että koskaan päästäisiin yhtä suuriin tulovaikutuksiin alueelle, kuin mikä on voimalaitoksen vuosituotto. Tilanne muuttuu selkeästi, mikäli alue tarmokkaasti valjastettaisiin ympärivuotiseen matkailukäyttöön.

Selvityksen tulos on, että Palokilla on selkeästi matkailullista potentiaalia, joka voi tuoda oikealla tavalla ympärivuotiseen käyttöön valjastettuna reilusti voimalaitostoimintaa isomman positiivisen talousvaikutuksen alueelle. Selvityksessä tehtyjä laskelmia ei voida pitää niin tarkkoina, että ne antaisivat euroilleen tarkkoja vastauksia tulevaisuuden matkailutulokertymästä. Sen sijaan tehtyjen laskelmien tehtävä oli löytää uskottavia matkailun tulovaikutusten suuruusluokkia, joihin voitaisiin aluetta koskevat päätökset perustaa. Selvityksestä selviää, että Palokissa nykyistä voimalaitostoimintaa vastaava taloudellinen taso matkailun kautta saavutettaisiin silloin, kun alueella olisi ympärivuotisesti käytössä vähintään 100 petipaikan suuruinen majoituskapasiteetti. Tämä kuitenkin vaatii myös alueen muun palvelutarjonnan kehittämistä. Aiemmissa selvityksissä esille nousnut kalastus matkailun vetovoimatekijänä on ehdottomasti yksi pala kokonaisuutta, mutta lisäksi tulee kehittää Palokin alueen muuta tarjontaa, kuten luontoon liittyvät mahdollisuudet vaikkapa retkeilyn ja maastopyöräilyn kautta.

Matkailukohteen kehittäminen vaativaa ja tässä tapauksessa kehittäminen lähtisi lähes nollatilanteesta. Selvityksessä on mukana kevyt kuvaus siitä, kuinka ennallistamisprosessi on pitkäjänteinen ja vaatii huolellista suunnittelua, hallintaa ja yhteistyötä ennen kuin matkailutoiminta on mahdollista tuottavalla tavalla. Prosessin tavoitteena on luoda uusi matkailukohde matkailukohde, joka tarjoaa merkittäviä hyötyjä paikalliselle yhteisölle ja ympäristölle toivottavasti kestävällä sekä vastuullisella tavalla. Tästä seuraakin iso kysymys - kuka johtaa prosessia? Onko johtajuus kunnan hallussa vai haetaanko prosessille alusta alkaen laajaa osaamista ulkoistamalla prosessin olennaisten osien läpivieminen. Prosessin hyvän läpimenon takaamiseksi on erittäin tärkeää tehdä seuraavat:

- varmistaa alueen omistuspohja
- varmistaa prosessin johtajuus
- tehdä hyvä master plan alueen matkailulliseksi kehittämiseksi

On selvää, että Palokin maa-alueiden omistajuus ja mahdollisen matkailutoiminnan kehittäminen tulevat olemaan kytköksissä. Aiemmassa 7.10.2022 valmistuneessa selvitysmies Viialaisen raportissa Palokin koskien ennallistamisesta ehdotettiin laajan omistajapohjan yhtiömallia, jonka nimissä Palokin maa-alueen ostettaisiin. Tämä voi olla hyvä tie tai sitten omistajuus voisi tulla esimerkiksi Heinäveden kunnalle. Oli omistajapohja mikä tahansa, niin on kuitenkin selvää, että omistajalla tulee olla vahva rooli alueen kehittämisessä. Omistaja voi joko omalla toiminnallaan organisoida kehittämistyön tai sitten toteuttaa kehittämisen ostopalveluna. Tai sitten voidaan toimia kuten Viialaisen raportissa ehdotettiin, että valtio ottaisi selkeän vetovastuun Palokin alueen kehittämisestä. Vaalivuonna valtion osuus voi olla vaikeasti päätettävissä, mutta joka tapauksessa ilman johtajuutta alueen kehittäminen on epävarmassa tilanteessa.

Pelkkä johtajuuden nimeäminen ei riitä, vaan tarvitaan myös selkeä suunnitelma. Matkailulle voidaan nimetä tavoitetila hahmotella laskennallisia malleja, kuten tässä selvityksessä on tehty, mutta todellisuudessa matkailun kehittäminen käytännön tasolla vaatii laajan kokonaisuuden hallinnointia. Olennaista on maankäytön suunnittelu kaavoituksineen, alueen infran rakentaminen, matkailun toimintojen suunnittelu ja niiden sitoutuminen muuhun ympäröivään alueeseen, operaattoreiden etsintä ja sopimusten laatiminen, jne. Kyse on isosta kokonaisuudesta, joka on tyhjästä aloitettaessa tehtävä tarkkaan. Onni tilanteessa on se, että mikäli matkailu tulisi olemaan voimalaitostoiminnan sijalla Palokin alueen pääasiallista liiketoimintaa, on kehittämislle hyvin aikaa, koska voimalaitoksen purkaminen ja alueen ennallistaminen tulevat viemään runsaasti aikaa.

Alueen saamia hyötyjä arvioitaessa on hyvä muistaa, että Palokin ennallistaminen tulisi vaikuttamaan myös epäsuoraa reittiä, joka usein havaitaan kun jonkin alueen matkailullista vetovoimaa kehitetään johdonmukaisesti. Hyvien matkailupalveluiden läheisyyteen halutaan sijoittaa myös vapaa-ajanasuntoja, joilla voi olla kohdepaikkakunnalle erittäin suuri merkitys. Esimerkiksi vuoden 2021 mökkibarometrin mukaan vapaa-ajanasunnoilla vietettiin vuoden aikana keskimäärin 103 vuorokautta. Tämä tuottaa mökkipaikkakunnalle merkittäviä tuloja, kun vapaa-ajanasukkaat kuluttavat rahaa alueen palveluihin.